

bibliotheek

de haan

2de prijs

2004

stedenbouwkundige visie en architecturaal ontwerp van een nieuwe bibliotheek in en naast een bestaande pastorie

ism. grontmij

bestaande omgeving

De omgeving biedt veel basiskwaliteit door de afwisselende en evenwichtige open ruimte in relatie met de bebouwing. De straatruimte en de omliggende gebouwen hebben karakter en zijn in schaal passend in het geheel van de ruimtelijke ordening. Binnen het bestand van de gebouwen is het onderscheid tussen hoofdgebouwen en nevengebouwen tevens zeer duidelijk, niet enkel in schaal maar ook in kwaliteit.

De hoofdgebouwen zijn kwaliteitsvol. De nevengebouwen zijn talrijk en vooral storend in hun begrenzing van het visuele veld. Het is stuitend vast te stellen dat de grote binnenruimtes zoals het speelplein Chiro, de pastorietaan, de speelplaats lagere school, de Monicastraat, de Kapellestraat niet visueel op elkaar aansluiten omdat enkele bijgebouwen, scheidingswanden of betonplaten het zicht en/of de doorgang belemmeren.

Het ontwerp van het omgevingsplan gaat er van uit dat men op termijn de hoofdgebouwen behoudt en hun betekenis versterkt door een betere ontsluiting en door pleinvorming. Daarnaast zullen de nevengebouwen stelselmatig verdwijnen, wat de relatie tussen de binnenpleinen zal bevorderen.

De interne relatie tussen de binnenpleinen kan aanleiding geven tot "open deuren" en doorgangen, de relatie kan echter ook beperkt blijven tot loutere visuele relatie tussen die entiteiten. Belangrijk is de visuele kwaliteit van de straatruimte, die zeer hoog is, over te brengen en te laten doorlopen in de binnengebieden.

omgevingsontwerp

Het omgevingsplan gaat uit van de bestaande kwaliteiten. De site is sterk afgelijnd door de gesloten grenzen van de bouwblokken van de Stationstraat, Kapellestraat, August

"Geest en kennis van de schrijver blijven in zijn boeken bewaard, veilig voor de onrust der tijden en in staat om steeds te herleven."
-Francis Bacon-
"Elk boek is oorspronkelijk een gesprek van man tot man."
-Piet van Aken-
"Sommige boeken moeten worden geproefd, andere moeten worden opgeslokt, en slechts enkele moeten worden gekauwd en verteerd."
-Francis Bacon-
"Een boek gaat over wat je erzelf uithaalt, niet over wat de schrijver belangrijk vindt."
-Thea Beckman-
"De kritiek heeft het eerste woord, maar het boek het laatste."
-Jean de Boisson-
"Een boek moet lumineus, maar niet volumineus zijn."
-Bove-
"De uitvinding van de boekdrukkunst is de grootste gebeurtenis in de geschiedenis."
-Victor Hugo-
"Het grote bezwaar van nieuwe boeken is, dat ze ons beloften de oude te lezen."
-Joseph Joubert-
"Het laatste wat men ontdekt, als men een boek schrijft, is hoe men had moeten beginnen."
-Blaise Pascal-
"Een onbeschreven blad is het begin van een nieuw boek."
-Bert Schierbeek-
"Het zou mooi zijn boeken te kopen, als men de tijd om ze te lezen er bij kon kopen."
-A. Schopenhauer-
"Boeken hebben net als mensen, hun succes vaak aan hun titel te danken."
-Peter Sirius-
"Mensen ontdekken vaak hun verwantschap tot elkander doordat ze hetzelfde boek beminnen."
-Samuel Smiles-
"Geef mij een bed en een boek en ik ben gelukkig."
-Sidney Smith-

Beernaertstraat en Nieuwstraat aan de ene zijde en de strakke rijbebouwing langs de Grotestraat en de Baron van Caloenstraat aan de andere zijde.

Binnen deze strakke grenzen staan een aantal losse betekenisvolle gebouwen. Door hun positie en betekenis geven de losse gebouwen een dynamiek aan de samenhang van de interne ruimte; het is vooral die samenhang die in het nieuwe omgevingsplan wordt versterkt, maar het zijn de losse hoofdgebouwen die de interne perspectieven vastleggen en de schaal van de binnenpleinen bepalen.

De bestaande losstaande hoofdgebouwen zijn de Kerk, de Pastorie en het ontmoetingshuis Kerklommer.

Het omgevingsontwerp voorziet hun autonomie te versterken. De Kerk wordt losgekoppeld van de bestaande pastorie; de pastorie wordt als losse entiteit uitgebreid tot een betekenisvol bibliotheekgebouw; het ontmoetingshuis Kerklommer zal door zijn nieuwe tuinaanleg versterkt worden tot een belangrijke entiteit in een groene aanleg.

Tussen die drie entiteiten is een verhard plein

speelplaats als lege ruimte op een kwalitatief hoger niveau te tillen. De school kan zich aansluiten bij de campus door in te spelen op het visuele aspect van het open netwerk en door de inbreng van solitair staande bomen op de speelplaats. Ook textuur en materiaalgebruik zijn middelen die betrokkenheid met de interne ruimtelijke ontwikkelingen tonen.

Het omgevingsontwerp gaat ervan uit dat er mogelijkheid bestaat om op lange termijn, via bouwjuridisch overleg, het ontwerp bespreekbaar te maken bij alle betrokken partijen die in de realisatie van de bestaande naar de nieuwe omgevingsaanleg wensen betrokken te worden.

ontsluiting

De Grotestraat, St Monicastraat, Nieuwstraat en Baron Van Caloenstraat zijn voor de auto toegankelijk. Via inritten op de Grotestraat is het binnengebied van de Lagere school en de bibliotheek bereikbaar.

Het groene binnenplein achter de Kerk is een 30 op 30 meter groot en berijdbaar voor de auto zonder doorgang te geven naar andere

met de bestaande bomen dat dient als ingang voor de bibliotheek en als verbindingsweg naar de school, aansluitend op de doorsteek naar de Grotestraat en aanleunend bij de Kapellestraat.

Aan de andere kant van de Kerk ontstaat een plein van ongeveer 30 op 30 meter dat paalt aan een nieuw bouwvolume, losstaand of deels verbonden met het parochiehuis, dit nieuwe binnenplein paalt ook aan de oostzijde van de bibliotheek, de administratieve gebouwen van de school en de klaslokalen.

De nieuwe bouwvolumes zullen richtinggevend zijn voor de schaal van de binnenpleinen. Daarnaast ontstaat voor de lagere school een mogelijkheid om op deze nieuwe ontwikkelingen in te spelen door ook hun open

straten. Voor de voetganger en fietser zullen de hoofdstraten zoveel als mogelijk aangesloten worden op kleinere doorgangen die het gehele gebied beter doorwaadbaar maken, wat niet wil zeggen dat er overal en altijd "vrije doorgang" moet zijn.

Intern beheer zal, overal waar mogelijk, rekening houden met de ambitie van de "open" ruimtelijke ordening, via transparante bouwonderdelen voor gebouwen of bijvoorbeeld smeedwerk voor de territoriumgrenzen.

De gehele omgeving is in potentie een netwerk van met elkaar in verbinding staande entiteiten, elk met hun eigen specifieke eigenschappen en gebruiken; elk met zijn specifieke toegankelijkheid voor auto, fiets, voetganger, zijn eigen groen, sfeer en privacy.

De perceptie 'netwerk' is een ambitie die centraal zal blijven in het verder bedenken van de omgeving. Het netwerk idee wordt uitgewerkt op vlak van ruimtelijke perceptie, op vlak van mobiliteit en toegankelijkheid, op vlak van materie kleur en textuur.

Gebouwen, tuinen, parkjes en straten mogen dan elk op zich schitteren door hun eigenheid en uitzicht, toch is de eerste bekommernis de onderdelen een plaats te geven in het geheel. De meerwaarde van de interne samenhang is méér is dan de som der onderdelen. De netwerk 'omgeving' is derhalve 'richtinggevend' voor de verdere programma uitwerking en tevens 'fundament' van de projectmethodiek. De hier voorgestelde omgevingsaanleg gebruikt geometrische uitgangspunten en rechte lijnen omdat die gemakkelijker als afzonderlijke units herkend kunnen worden op de site. De gevisualiseerde beelden tonen de schaal en perspectieven die als basis voor verder overleg kunnen aangewend worden.

Aanleg en invulling kan door elk der betrokken partijen op zijn terrein ingevuld worden, zonder de samenhang van het geheel te schaden.

In het concept 'omgeving en ontsluiting' raakt aan het domein Kunst en er zitten elementen in van stedenbouw, architectuur, beheer en comfort, interieur en landschap. In elk van deze domeinen schuilen nog ontwerpge-

gevens en conceptonderdelen die verder onderzoek zullen vergen. De projectmethodiek verwijst naar een globale aanpak in samenwerking met de gemeentelijke overheid, waarbij de behandeling van de omgeving in termijn eventueel losgekoppeld kan worden van de typisch architecturale opdracht.

doelstellingen

De bibliotheek zal een attractieve plaats zijn voor de verschillende leeftijd- en bevolkingsgroepen. De bibliotheek is discreet aanwezig als gebouw, maar herkenbaar door zijn functie. Van op de binnenpleinen moet de voorbijganger kunnen zien wat de bibliotheek in huis heeft.

De bibliotheek zal een belangrijke rol spelen in het socio-culturele aanbod van de gemeente. De bibliotheek zal de kinderen, de jongeren en senioren een eigen boekendomein voor-schotelen op maat van hun interesseveld en gebruik.

De bibliotheek zal voor de gebruiker intern als een ruimtelijk herkenbare eenheid voorkomen. Voor de administratie en bibliotheekmedewerkers is het gebouw rationeel, functioneel in het dagelijks gebruik, zowel aan de balie als in de kantoren.

programma

Het verder uitgeschreven programma volgt de plantekeningen in dit bundel, in het bewustzijn dat op het voorgestelde diagram verschillende variante programma's kunnen bedacht worden, die bijvoorbeeld accentverschuivingen weergeven, eigen aan de beleidsopties van de bibliothecaris.

Zo kan men in het voorstel gemakkelijk de administratieve ruimtes van plaats wisselen met de polyvalente ruimte indien men de administratieve ruimte dichter wil laten aansluiten op de centrale balie en de publieke ruimtes. Het hier omschreven programma is dus één van de mogelijke voorstellen binnen het aangeboden stramien.

De bibliotheek staat, zoals de kerk, los en autonoom tussen de binnenpleinen. Het bestaande bibliotheekgebouw (gedeelte pastorie) blijft in zijn groene omgeving staan, teruggetrokken op de rooilijn van de Grotestraat, in de schaduw van de bomen die allemaal behouden kunnen worden. Het nieuwe bibliotheekgebouw paalt aan het nieuwe verharde "bibliotheekpleintje" en aan de verharde doorgangen langs de Kerk. Aan de Oostzijde is het gebouw een pleingrens.

Dit nieuw bibliotheekgedeelte is ook zichtbaar vanaf de speelplaats van de Lagere School. De bibliotheek wordt aan de Noordzijde met zijn patio op de zijbeuk van de Kerk geïntegreerd. Beide gebouwen kunnen er in stilte, en in de schaduw van het ingesloten bladerdek een confrontatie van stijl en textuur aangaan. Deze binnenruimte is voor de bibliotheek de belangrijkste band met de omgeving, een buiten-interieur, een referentieruimte voor de bibliotheekbezoeker.

De publieke ingang van de bibliotheek, aan de westzijde op het nieuwe plein, vormt de grens tussen bestaande en nieuwe bibliotheekarchitectuur.

Op dit plein blijft het bestaande bomenbestand behouden; de materialen van het plein zijn de lederkleurige blokken zoals gebruikt op het kruispunt van de Nieuwstraat. Deze materialen voor straat en voetpad worden afgestemd op de omgeving zoals ook de verlichting in de binnenpleinzone op elkaar wordt afgestemd om de eenheid en rust te versterken.

concept

De bestaande pastorie is in zijn geheel behouden, intern horizontaal en verticaal geopend. De bestaande pastoriegebouwen en de omliggende tuin hebben charme die ook vervat zitten in de verhoudingen van het bouwwerk. Bijkomende verantwoording voor behoud is te vinden in de interne ruimtelijke kwaliteiten, die in het bestaande gebouw kunnen ontdekt worden. Door de houten structuur van het oudste deel te verstevigen kan de gehele binnenruimte worden geopend op schaal en ritme van de bestaande raamopeningen van de voorgevel. Binnenin ontstaat door deze ingreep een ruimtelijke eenheid tussen de twee bouwdelen en een interne vide van twee bouwlagen hoog. In de lengte is 26 meter visueel beschikbaar, in de breedte ongeveer negen meter, in de hoogte ongeveer zes meter.

Alle publiek toegankelijke functies van het bestaande gebouw palen aan de centrale vide. Tegen het bestaande gebouw is een nieuwe open ruimtelijke structuur gebouwd die alle omliggende kamers van oud en nieuw, visueel en functioneel met elkaar verbindt.

Deze zone is het bindteken tussen de publieke en administratieve ruimtes, de centrale balie, het sanitair en inkomgedeelte, de polyvalente ruimte, de patio, de lift en de diensttrap.

Het nieuwe bibliotheekgedeelte is gebouwd rond de patioruimte, een gegeven van stilte en intimiteit.

